

Ev Sosyolojisi mi?¹

Bir yıl önce², 18 aylık aradan sonra ilk kez İngiltere'ye döndüm. Zihnimde Kenneth Grahame'ın eve dönüşün duygusal güçlerine dair dokunaklı bir çağrışım yapan *The Wind in the Willows*'u [[Söğütlerdeki Rüzgâr](#)] yankılandı:

Ev! Kast ettikleri oydu, o okşayan çekicilik, havada uçuşan o yumuşak dokunuşlar; çekiştiren ve asılan o görünmez küçük eller, hepsi ısrarcı! Neden, o anda epeyce yakınında olmalıydı; acele ile vazgeçtiği ve bir daha asla aramadığı eski evi, Nehri ilk bulduğu o gün!

Grahame'ın betimlemesinin dehası, insan biçiminde ancak hayvansı duyularını korumuş karakterler üzerinden anlatılıyor olmasıdır. Bu onun 'evde olmak' duygusunu, hemen tanınabilir ama çoğunlukla insandan ziyade daha çok hayvansı görünenin duygusal ve soyut doğasını ifade etmesine imkan veriyor. Sosyoloji, bilhassa antropolojik ve etnografik geleneklerinde, çoğunlukla, evden ayrılmak, başkalarının evi olan bir alana girmek ve başkalarının nasıl yaşadığını gözlemlemekle ilgilidir. Fakat evde olma hissini etkin bir şekilde açıklayan bir aygıtı sahip midir? Bir ev sosyolojisine sahip miyiz?

Belki de Pierre Bourdieu'nun habitus kavramı buna en yakın şeydir. En erken sosyal çevrelerimizin var olma, davranış, hareket ve görme gibi dönülemez biçimde bedenlerimize kazınmış yolları açığa vurduğuna dair bu fikrin bu çevrelere dönmenin nasıl bir his olduğuna dair de imaları vardır. Bu, Bourdieu'nun da hayvansal metafor kullanarak tanımladığı bir süreçtir: "Habitus, ürünü olduğu bir sosyal dünyayla karşılaştığında 'sudaki balık gibidir': suyun ağırlığını hissetmez ve kendisi hakkındaki dünyayı özümser (Bourdieu & Wacquant, 1992, 127)." Bu nedenle, eve dönme hissi, birinin çevresindeki düşüncesiz, fiziksel ve hayvani rahatlıklardan biri olmalıdır. Habitus, evde olma hissine açıklama getirirken, Bourdieu her nasılsa, oluşturulduğu temayüllerin, toplumdan bireye nasıl aktarıldığı konusunda ayrıntıya girmiyor. Aktarım sürecinin açıklaması olmadan, bizler, Bourdieu'nun sadece en eski iç çevremizin habitusu oluşturduğuna dair deterministik yorumunu kabul etmek zorunda bırakıyoruz. Ancak, evde olma hissi yok olmaya başladıkça konunun bu olmadığını anlıyoruz. Bütün evler 'ev' değildir. Yaşamlarımız boyunca kendimiz için yeni evler yaparız ve bu farklı yerlerde ve mekanlarda oluşabilir.

Tabii ki, *The Wind in the Willows*'daki ev tasviri bu anlamda sınırlıdır. Bu garip, geri dönülemez biçimde İngiltere'nin güneyinden çıkmıştır ve tümüyle orta sınıftır. Kahramanlar, Bay Toad'ın atadan kalma yığını isyan eden (kelimenin her anlamıyla) hayvanları ve gelincikleri def ederek iade ettiklerinde, Kral Edward döneminin sosyal hiyerarşisini çalışan sınıf sosyalizminin geliştirmekte olan güçlerine karşı muhafaza ederler. Restorasyondan önce, yukarı doğru sosyal hareketlilik, bu muhafazakâr ev mefhumunu, tıpkı habitusu bozabileceği gibi altüst etti. Bourdieu'nun hassas biçimde 'yarık' bir habitus olarak tanımladığı, bir bireyin iki sosyal dünya arasında kaldığı, ancak ikisine de dahil olmadığı, sürekli olarak yerinden edilmiş hissedebileceği şeyi üretir. Fransız sosyolog Didier Eribon, *Returning to Reims*'de (2018) çalışan sınıf memleketiyle ilişkisini resmeder. Ancak, onun sözde 'dönüşü' bir fantezidir. Ayrıldıktan sonra eskisi gibi geri dönemez. Aradan geçen yıllar, geçmiş ve şimdiki kendisinin arasında bir engel olarak durur.

¹ **Orijinal Kaynak:** Brookes, Tom. (2018). "A Sociology of Home?", *Researching Sociology Blog [London School of Economics]* [Link](#). **Türkçe Kaynak:** Zeynep Şenel Gencer tarafından *sosyalbilimler.org*'da yayımlanmak üzere Türkçeye çevrilmiştir. Yayımlanma Tarihi: 02/06/2019: [Link](#).

² Metnin yayımlandığı tarih: 17/08/2018. [Editör Notu]

2018’de, ev sahipliğinin gittikçe erişilmesi daha zor bir ayrıcalık haline geldiği ve birçok insanın evsiz olduğu bir ülkede, birçok insanı anavatanlarından uzaklaştıran uluslararası göçmenliği dayatan bir dünyada, evrensel yerli istikrar varsayımını esas alan bir ev sosyolojisi sınırlı olacaktır. Stuart Hall, hayatı ve çalışmaları boyunca, eve dönüş fantezisi, homojenite veya ırk esaslılık üzerine kurulmuş kültürlerle karşı sağlıklı bir şüphe göstermiştir. Bourdieu’nun habitus tanımı sosyal sınıftan ayrılmazken, Hall, bütün devinimler sosyal devinimler olmadığı halde, onların sosyal kimliklerimiz için sonuçları olduğunu gösterdi. 1933’de uluslararası göçmenler hakkında şöyle demişti:

Eski anlamda kültürel olarak bütünleşik değiller ve asla olmayacaklar çünkü kaçınılmaz surette, birbirine kenetlenmiş farklı tarihlerin ve kültürlerin ürünü konumundalar aynı zamanda birkaç ‘eve’ —ve buna ek olarak belirli bir eve— aitler (362).

Hall, gecikmeli olarak yayımlanan biyografisi *Familiar Stranger*’da (2017) tekrar tekrar, nasıl bizzat bu birbiri içine geçmiş kültürlerin ürünü olduğunu, 1951’de, HMT Windrush gemisinin benzer bir rotayı izlemesinden üç yıl sonra, Jamaica’dan İngiltere’ye yaptığı yolculuğun hayatını ve fikirlerini nasıl biçimlendirdiğini gösteriyor. Karakteristik şakacılıkla kendini “uygunsuz” olarak tanımlıyor. Sadece etrafındakilerden farklı olduğu anlamında değil, aynı zamanda belirli bir yer, ülke ve zamanın ürünü olduğu anlamına geliyor. Diasporal kültürel kimliğiyle devam ediyor: “Önemli olan kökenler ve varış yerleri değildir; yolculuğun kendisidir.” Bu, “kökler” kadar “yollar” meselesidir. Hâl böyle olunca, onu ve kendisini değiştirmemiş bulacak herhangi bir eve dönüş düşüncesi naif olacaktır. Başka bir yerde yazdığı gibi, kültürel kimlik “[D]eğişmez bir nitelik değildir [...] O, nihai ve kesin bir dönüş yapabileceğimiz değişmez bir köken değildir” (1996, 212-213).

Bu daha akışkan ev mefhumu içinde, başlangıç noktamızdan, Mole’un yeraltı evinden uzaklarda gezindik ve Grahame’in baş kahramanı gibi kendimizi açık denizde bulduk. *The Wind in the Willows*, dönülebilecek bir eve sahip olmanın ebedi istikrarına tanıklık ediyor. Bu şekilde planlanmıştır. Grahame ilk olarak, kendisi de evinden uzaklarda seyahatleyen, daha sonra romana ilham veren hikayeleri, sorunlu oğlu Alastair’e mektup şeklinde yazmıştı. Ahlaki alegoriler, uyku hikayeleri olarak kılık değiştirdi, ve bu hikayelerdeki afacan Toad Alastair’in çalkantılı ve fevri doğasını temsil ediyordu. Yine de tenkit edici olmaktan çok rahatlatıcıydılar. Toad’ın içinde bulunduğu sorun ne kadar derin olursa olsun, sonunda güvenebileceği arkadaşları ve evi vardı. Ancak, Alastair’in hayatı böyle bir sonu paylaşmadı. 7 Mayıs 1920’de 19 yaşındayken, Port Meadow’da tren raylarına yattı ve öldü. Grahame bir daha asla yazmadı.

Homojen kültürel tarihle evlerine kök salmış topluluklar ve belirli yerlerden kültürel melezlikten ötürü tamamen ayrılmaya zorlanmış topluluklar arasında bir karşıtlık çizmek yanlıştır. Gerçekten de, bu karşıtlık, tehlikeli siyasi klikler tarafından çarpıtılmış bir anlatıyı destekliyor. Bu anlatıda, köklerini salmış olanlar yaşadıkları ülke üzerinde, yerinden edilmiş olanların sahip olmaya hakları olmayan, kendilerinin sözde arılığıyla ve her an kaçıp gidebileceği farz edilen diğerlerinin sözde dikili bir ağacı bile olmamasıyla meşru kılınan bir hakka sahip olduklarını iddia ederler. Bu evde hissetmeye dair hayvani içgüdüye odaklanma hususunda, hiç kuşkusuz, bazılarının evlerine, saf, doğal hatta biyolojik bağlılıkları olduğu, diğerlerinin olmadığı mitini desteklemeye dair bir risk vardır. Ama ben bunu bu karşıtlıkların yanlış olduğunu göstermek için yapıyorum. *The Wind in the Willows*’un durgun sularının Grahame ailesinin altında yatan türbülansı gizlemesi gibi, kültürel homojenlik tarihleri de bütün modern kültürel kimliklerin gerçek

karmaşasından kaçınır. Arılık bir mittir. Değişmeden eve dönme fantezisi de tam olarak budur. Tam tersine, birbirine geçmiş kültürel tarihlerin ürünü olmak, tamamen yerinden edilmemiş olmaktır. Üzerlerinden bir eve olan bu hayvansı bağlantıları pekiştirdiğimiz süreçleri tanımlamak, bir ev sosyolojisinin ilk görevi olmalıdır. Nihayetinde, birçok farklı yolla kendi evimizdeymiş gibi hareket ediyoruz.

Kaynakça

Bourdieu, Pierre. (2007). *Sketch for a Self-Analysis*. Cambridge: Polity.

Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago, Ill.: The University of Chicago Press.

Eribon, Didier. (2018). *Returning to Reims*. London: Penguin

Grahame, Kenneth. (1908). *The Wind in the Willows*. London: Methuen.

Hall, Stuart. (1996). "Cultural Identity and Cinematic Representation". In Houston A. Baker, Manthia Diawara, Ruth H. Lindeborg (Eds.), *Black British Cultural Studies: A Reader* (210-221). Chicago, Ill.: The University of Chicago Press.

Hall, Stuart & Schwarz, Bill. (2017). *Familiar Stranger: A Life Between Two Islands*. London: Penguin.

Hunt, Peter. (2018). *The Making of The Wind in the Willows*. Oxford: Bodleian Library Publishing.

Lahire, Bernard. (2003). "From the Habitus to an Individual Heritage of Dispositions". *Towards a Sociology at the Level of the Individual*. *Poetics*, 31(5), 329-355.